

Centrum Badania Opinii Społecznej

ul. Żurawia 4 skr. pt. 24

00-955 WARSZAWA 15

SEKRETARIAT: 29-35-69; 28-37-04; 28-90-17

Telex: 816-436

ZESPÓŁ REALIZACJI BADAŃ: 40-56-41

Telefax: 29-40-89

BS/409/141/90

SYTUACJA FINANSOWA RODZIN W OPINIACH
PRACOWNIKÓW GOSPODARKI USPOŁECZNIONEJ

Komunikat z badań

Warszawa, grudzień 1990 r.

Jak wykazują wyniki listopadowego sondażu CBOS¹, nadal dość powszechne jest wśród rodzin pracowników gospodarki uspołecznionej przeświadczenie o ich trudnej sytuacji materialnej - pieniędzy jest za mało, trzeba ograniczać wydatki, szukać dodatkowych źródeł dochodów. Jednocześnie coraz rzadziej wyrażana jest nadzieja, że w przyszłości będzie się żyło lepiej.

W odczuciu znacznej części respondentów (42%) sytuacja materialna ich rodzin w ostatnich miesiącach pogorszyła się, nieco więcej osób (50%) uważa, że nie zmieniła się, a tylko nieliczni (8%) dostrzegają poprawę. W porównaniu z czerwcem zmniejszył się co prawda odsetek mówiących o pogorszeniu (o 5), jednakże niepokojący jest fakt utrzymywania się poczucia pauperyzacji wśród tych, którzy swoje warunki określają jako złe (tab. 1; rys.1).

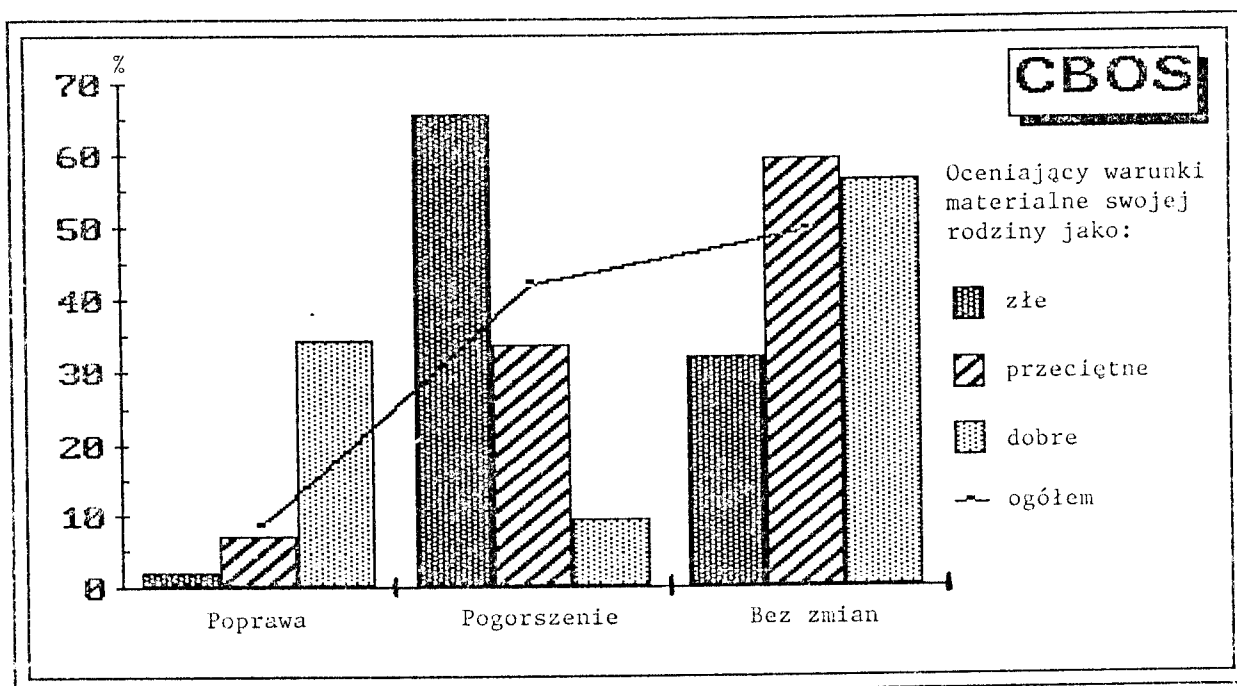
Tabela 1

w procentach

Jak Pan(i) ocenia swoje (rodziny) warunki materialne? Czy są one:	Respondenci uważający, iż sytuacja materialna ich rodziny w ostatnich miesiącach:					
	poprawiła się		pogorszyła się		nie zmieniła się	
	VI '90	XI '90	VI '90	XI '90	VI '90	XI '90
Złe	2	2	66	66	32	32
Przeciętne	7	7	35	34	57	59
Dobre	21	34	18	10	61	56
Ogółem	7	8	47	42	46	50

Od początku roku zdecydowana większość (65% w lutym, 68 w listopadzie) respondentów jest przekonana, że sytuacja ich rodzin jest taka sama jak innych. Pozostali nieco częściej sądzą, że innym żyje się gorzej niż lepiej (tab.2).

¹ "Nowy ład gospodarczy" (5) - sondaż CBOS zrealizowany w dniach 12-16 listopada 1990 r. na reprezentatywnej próbie zatrudnionych w gospodarce uspołecznionej (N=985). Dane w tabelach pochodzą z wcześniejszych sondaży CBOS pod tym samym tytułem, przeprowadzonych na reprezentatywnych próbach pracowników gospodarki uspołecznionej liczących standardowo 1000 osób. Tabele aneksu zawierają dane z listopada z uwzględnieniem cech społeczno-demograficznych i postaw badanych.

Rys. 1. Rozkład procentowy odpowiedzi na pytanie: Czy sytuacja materialna Pana(i) i Pana(i) rodziny w ostatnich miesiącach poprawiła się, pogorszyła, czy też nie zmieniła się? (XI 1990 r.).

Tabela 2

w procentach

Czy na tle innych rodzin sytuacja Pana(i) jest:	Wskazania respondentów według terminów badań:				
	II'90	III'90	IV'90	VI'90	XI'90
Lepsza	17	15	13	11	13
Taka sama	65	66	63	67	67
Gorsza	18	18	23	21	19

Zdaniem 50% badanych, rząd nie jest dobrze zorientowany w sytuacji materialnej ludności, 45% jest przeciwnego zdania (w czerwcu rozkład procentowy opinii był taki sam).

Zmniejszyła się odsetek przewidujących, że za pięć lat ich standard życia poprawi się (tab.3). Nadal jednak optymistów jest więcej niż pesymistów, chociaż wiara w lepszą przyszłość jest mniejsza niż na początku roku.

Tabela 3

w procentach

Jak Pan(i) uważa, czy za 5 lat będzie się Panu(i) żyło:	Wskazania respondentów według terminów badań:				
	II '90	III '90	IV '90	VI '90	XI '90
Lepiej	41	32	34	39	35
Tak samo jak obecnie	8	7	11	13	13
Gorzej	7	9	10	11	12
Trudno powiedzieć	44	51	46	38	40
Optymizm "netto"	34	23	24	28	23

Zmiany wskaźnika określonego jako optymizm "netto" (różnica między odsetkiem przewidujących pozytywny i negatywny kierunek zmian) obrazują wahania nastrojów. Po ich dość gwałtownym pogorszeniu w marcu, w następnych miesiącach (do czerwca) odnotowano pewną poprawę, natomiast listopadowe prognozy respondentów znów są mniej optymistyczne.

Źródłem niepokoju znacznej części badanych mogą być utrzymujące się kłopoty finansowe. Mimo że od początku roku zmniejszył się odsetek osób, którym dochody nie wystarczają i muszą uzupełniać miesięczny budżet (z 33 w lutym do 25 w listopadzie), nadal jednak większość deklaruje, że pieniędzy wystarcza im z trudem (55% w lutym, 58 w listopadzie; tab.4). Respondenci nie mający trudności finansowych stanowią mniejszość (w lutym 12, w listopadzie 16%). Zmiany w ocenach rodzinnych finansów wystąpiły w marcu - od tego czasu liczebność tych trzech głównych grup utrzymuje się na tym samym poziomie, zmieniają się tylko źródła zasilania - obecnie badani rzadziej sięgają do oszczędności.

Zdecydowana większość badanych stwierdza, że wskutek braku pieniędzy musiała ograniczać wydatki: kupować mniej żywności, odzieży, mniej wydawać na kulturę, rzadziej korzystać z samochodu (tab.5). Jednak w porównaniu z początkiem roku odsetek deklarujących ograniczanie wydatków - zwłaszcza na żywność i utrzymanie samochodu - zmniejszył się.

Tabela 4

w procentach

Jak Pana(i) rodzina dała sobie radę finansowo w minionym miesiącu?	Wskazania respondentów według terminów badań:				
	II '90	III '90	IV '90	VI '90	XI '90
Wystarczyło na codzienne wydatki, można było nawet trochę zaoszczędzić	12	18	16	16	16
Wystarczyło, choć ledwo, ledwo	55	59	60	59	58
Zabrakło, trzeba było pożyczyć	16	14	13	15	17
Zabrakło, trzeba było sięgnąć do oszczędności	13	8	8	7	6
Zabrakło, trzeba było pożyczyć i sięgnąć do oszczędności	4	1	2	3	2

Note: Brackets in the original table group the last three rows for each column. For example, in the 'II '90' column, 16, 13, and 4 are grouped together with a bracket labeled '33'.

Tabela 5

w procentach

Czy w minionym miesiącu Pana(i) rodzina była zmuszona*:	Odpowiedzi respondentów:							
	tak, w znacznym stopniu				tak, w niewielkim zakresie			
	II '90	III '90	VI '90	XI '90	II '90	III '90	VI '90	XI '90
Ograniczać ilość kupowanej żywności	37	29	33	22	42	43	42	38
Poszukiwać tańszej żywności	58	59	55	47	31	33	31	35
Ograniczać zakupy odzieży	52	49	54	52	31	30	28	30
Ograniczać wydatki na kulturę (N=813 w III, 701 w VI, 717 w XI)	50	44	49	42	28	35	28	30
Ograniczać korzystanie z samochodu (N=375 w II, 400 w III, 349 w VI, 358 w XI)	58	47	41	43	28	34	35	29

* W pytaniu tym - w odpowiednich jego punktach - brano pod uwagę tylko tych respondentów, którzy zazwyczaj wydają na kulturę, posiadają samochód.

Obecnie mniej respondentów niż na początku roku ogranicza swoje wydatki szukając tańszej żywności (47% w znacznym stopniu, 38% - w niewielkim, w lutym odpowiednio: 58 i 31%). Znaczne ograniczanie ilości kupowanej żywności deklaruje w listopadzie 22% ankietowanych (w lutym 37%), nieznaczne - 38% (w lutym 42%). Zmniejszyła się nieco liczba badanych, którzy mniej wydają na kulturę (42% w znacznym stopniu, 30% w niewielkim, w lutym odpowiednio: 50 i 28%). Nadal ponad połowa respondentów bardzo ogranicza zakupy odzieży (30% kupuje nieco mniej). Zmniejszył się w porównaniu z lutym odsetek (o 15) rezygnujących z korzystania w znacznym stopniu z samochodu. O trudnościach finansowych świadczy też fakt, że 54% ankietowanych wyjeżdżających zazwyczaj na urlop musiało z tego w tym roku zrezygnować.

Rodziny ankietowanych ratują swój budżet głównie sięgając do oszczędności (58%, z tym że korzysta z nich w znacznym stopniu 19%) oraz podejmując dodatkową pracę (odpowiednio: 48% i 20; tab.6). Z pomocy rodziny korzysta ponad jedna trzecia badanych (przeważa pomoc w niewielkim zakresie), z pożyczek - jedna czwarta (także głównie w niewielkim stopniu). Nieliczni respondenci zasilają budżet, sprzedając rzeczy wartościowe czy ubiegając się o zasiłki.

Tabela 6

w procentach

Czy w minionym miesiącu Pana(i) rodzina była zmuszona*:	Odpowiedzi respondentów:							
	tak, w znacznym stopniu				tak, w niewielkim zakresie			
	II '90	III '90	VI '90	XI '90	II '90	III '90	VI '90	XI '90
Korzystać z oszczędności (N=812 w III, 641 w VI, 704 w XI)	21	12	15	19	34	31	29	39
Podejmować dodatkową pracę (N=712 w VI, 794 w XI)	23	21	30	20	25	26	29	28
Korzystać z pomocy rodziny (N=849 w VI, 901 w XI)	15	10	13	13	21	17	24	22
Pożyczać pieniądze "na życie"	9	5	7	9	18	14	17	16
Sprzedawać wartościowe rzeczy (N=763 w III, 612 w VI, 735 w XI)	1	2	3	1	8	4	4	3
Ubiegać się o zasiłki, zapomogi	1	1	1	2	4	3	2	1

* W pytaniu tym - w odpowiednich jego punktach - brano pod uwagę tylko tych respondentów, którzy: posiadają oszczędności, rzeczy wartościowe, mają rodzinę, mają możliwości podejmowania dodatkowej pracy (np. zdrowotne).

O konieczności sięgania w minionym miesiącu do oszczędności mówi w listopadzie znacznie więcej respondentów niż w czerwcu (odpowiednio: 59 i 45%), mniej zaś o dorabianiu do pensji (47 i 59%). Jednocześnie zmniejsza się odsetek deklarujących gromadzenie oszczędności (w czerwcu 35, w listopadzie 28). Zmieniły się nieco motywy oszczędzania - częściej stwierdzano, że *na wszelki wypadek, nieprzewidziane wydatki* (61% wobec 53,5 w czerwcu), rzadziej, że *z myślą o konkretnym zakupie, dużym wydatku* (39% wobec 44). Zmalała również liczba respondentów przewidujących podejmowanie dodatkowej pracy w miesiącu realizacji badania (z 26 do 24%).

Od początku roku maleją nadzieje na poprawę sytuacji finansowej dzięki wyższemu zarobkowi (tab.7). W lutym podwyższenia zarobków w istotny sposób spodziewało się 43% badanych, w marcu zaś 36%, za mało prawdopodobne uznawało to odpowiednio: 46 i 53%. W listopadzie rozkład procentowy opinii o szansach na podwyżki jest zbliżony do marcowego, z tym że zwiększył się nieco pesymizm - większy jest bowiem odsetek uznających wzrost swych zarobków za niemożliwy (w marcu 10, w listopadzie 14).

Tabela 7

w procentach

Czy spodziewa się Pan(i) w najbliższym czasie podwyższenia w istotny sposób swoich zarobków?	Wskazania respondentów według terminów badań:				
	II '90	III '90	IV '90	VI '90	XI '90
Tak, są na to realne szanse	12	8	8	8	9
Tak, jest to prawdopodobne	31	28	27	26	26
To mało prawdopodobne	46	53	53	52	49
To zupełnie niemożliwe	10	10	11	13	14

Respondenci najczęściej określają swoją sytuację materialną jako przeciętną (54%), ponad jedna trzecia mówi o złych warunkach rodziny, a tylko co dziesiąty o dobrych (tab.8).

Tabela 8

w procentach

Jak Pan(i) ocenia swoje (rodziny) obecne warunki materialne?	Wskazania respondentów według terminów badań:				
	II'90	III'90	IV'90	VI'90	XI'90
Złe	40	37	40	44	35
Średnie, przeciętne	48	50	47	43	54
Dobre	11	13	12	12	11

W porównaniu z czerwcem nie zmieniła się w listopadzie liczba osób deklarujących trudności finansowe i konieczność zasilania miesięcznego budżetu, jednocześnie nadal zdecydowana większość ankietowanych jest przekonana, że ich sytuacja jest taka jak innych rodzin. Tym zapewne należy tłumaczyć fakt zmiany proporcji między grupami oceniającymi swoje warunki materialne jako złe i przeciętne - w czerwcu odpowiednio: 44 i 43%, w listopadzie natomiast - 35 i 54%. Nie zmienia się natomiast od początku roku odsetek zadowolonych ze swego standardu życia.

Złe warunki dla ponad połowy respondentów oznaczają, że pieniędzy w minionym miesiącu wystarczyło im z trudem, dla pozostałych - konieczność szukania dodatkowych źródeł zasilania miesięcznego budżetu. Niezadowoleni z sytuacji materialnej częściej niż inni ograniczają swoje wydatki - zwłaszcza kupując tańszą żywność i rezygnując z zakupów odzieży, rzadziej zaś oszczędzają, a jeśli już - to przede wszystkim *na wszelki wypadek*. Większość (60%) spośród nich uważa, że inne rodziny żyją na podobnym poziomie. Badani z tej grupy częściej niż inni sądzą, że za 5 lat będzie im się żyło gorzej (20% wobec 12 dla ogółu badanych) rzadziej zaś - że lepiej (odpowiednio: 24 i 35%). Robotnicy niewykwalifikowani o wykształceniu podstawowym częściej niż pozostali ankietowani oceniają sytuację materialną swoich rodzin jako gorszą od innych i rzadziej wierzą w jej poprawę (zob. tabele aneksu).

Sytuację materialną własnej rodziny jako złą określają przede wszystkim osoby z wykształceniem podstawowym i zasadniczym zawodowym oraz robotnicy (po ponad 40% wobec 35% dla ogółu badanych). Natomiast respondenci z wyższym wykształceniem oraz inteligencja techniczna i nietechniczna (np. nauczyciele, wolne zawody) częściej uz-

nają ją za przeciętną (60 i 68% wobec 54% dla ogółu ankietowanych) lub dobrą (21 i 19% wobec 11%). Większości z nich pieniędzy wystarcza z trudem, ale jednocześnie badani z tych grup częściej stwierdzali, że nie mieli w minionym miesiącu kłopotów finansowych (24 i 28% wobec 16% dla ogółu). Znacznie rzadziej natomiast niż inni ograniczają swoje wydatki. Reprezentanci inteligencji technicznej znacznie częściej niż inni dorabiają do pensji, a inteligencji nietechnicznej - gromadzą oszczędności *z myślą o konkretnym zakupie*. Badani z tych grup mają poczucie stabilizacji, znacznie rzadziej niż pozostali spodziewają się pogorszenia standardu życia w najbliższych latach (5% wobec 12% dla ogółu). Ponad połowa przedstawicieli inteligencji nietechnicznej to optymiści - sądzą, że za pięć lat będzie im się żyło lepiej (53% wobec 35% dla ogółu).

Podwyższenia zarobków w istotny sposób spodziewają się przede wszystkim osoby z wyższym wykształceniem, przedstawiciele niematerialnych sektorów gospodarki oraz średnia kadra techniczna. Natomiast zatrudnieni w przemyśle, robotnicy niewykwalifikowani i rolni, badani o wykształceniu podstawowym uważają to za mało prawdopodobne.

Im większe zagrożenie utratą pracy deklarują badani, tym gorzej oceniają swoje warunki materialne i częściej niż inni stwierdzają ich pogarszanie się. Nie spodziewają się podwyższenia swych zarobków, ale rzadziej niż inni dorabiają. Niezadowolenie ze standardu życia rodziny częściej zgłaszają też ci, którzy deklarują gotowość udziału w ewentualnym strajku.

Ludzie młodzi (do 29 lat) podobnie jak inni w większości muszą liczyć się z pieniędzmi i uznają swoją sytuację za przeciętną, jednak nieco częściej mają poczucie stabilizacji. Jeśli oszczędzają, to głównie *z myślą o konkretnym zakupie*. Dorabiają równie często jak pozostali, nieco częściej zaś spodziewają się podwyżki pensji. Rzadziej oczekują jej najstarsi ankietowani (powyżej 50 lat), oni także rzadziej dorabiają. Nieco częściej niż pozostali określają swoją sytuację jako przeciętną i stwierdzają, że pieniędzy wystarczyło im z trudem. Oszczędzają głównie *na wszelki wypadek*. W przyszłości częściej niż inni spodziewają się stabili-

zacji, rzadziej - poprawy. Oceniając rozeznanie rządu w sytuacji materialnej ludności są bardziej krytyczni.

x
x x

W listopadzie, w porównaniu z początkiem roku, sytuacja materialna części rodzin pracowników gospodarki uspołecznionej nieco się poprawiła - jednak nadal znaczna ich część boryka się z kłopotami finansowymi. Ludzie radzą sobie ograniczając wydatki oraz szukając dodatkowych źródeł zasilania miesięcznych budżetów. Jednocześnie zdają sobie sprawę z małych możliwości podwyższenia pensji czy uzyskania dodatkowej pracy. Opinie o własnym standardzie życia są zróżnicowane zależnie od wykształcenia i charakteru pracy - im wyższe wykształcenie, tym rzadziej jest on określany jako zły. W przeświadczeniu większości niezadowolonych ze swych warunków obecnie żyje się gorzej niż na początku roku. Poprawę odczuwają nieliczni badani.

ANEKS

Tabela 1

w procentach

Charakterystyka i postawy badanych	Rozkład odpowiedzi na pytanie: <i>Czy sytuacja materialna Pana(i) i Pa- na(i) rodziny w ostatnich miesiącach:</i>			Liczba osób
	poprawiła się	pogorszyła się	nie zmieniła się	
Ogółem	8	40	49	985
<u>Płeć</u>				
Mężczyźni	7	45	48	552
Kobiety	9	39	51	433
<u>Wiek</u>				
Do 29	8	36	55	266
30-39	8	46	45	366
40-49	9	42	49	210
50 i więcej lat	8	42	50	142
<u>Miejsce zamieszkania</u>				
Wieś	6	39	54	279
Miasto	9	43	48	706
<u>Wielkość miasta</u>				
Do 50 tys.	6	43	51	203
51-200	16	43	42	204
201 tys. i więcej mieszkańców	7	44	49	299
<u>Wykształcenie</u>				
Podstawowe	8	45	47	251
Zasadnicze zawodowe	8	44	48	287
Średnie	8	40	51	338
Wyższe	10	36	54	109
<u>Sektor zatrudnienia</u>				
Przemysł	6	45	49	361
Budownictwo	15	38	47	61
Inne materialne sektory	9	42	49	334
Nauka, oświata, kultura, służba zdrowia	11	35	54	151
Inne niematerialne sektory	6	46	47	78
<u>Grupa społeczno-zawodowa</u>				
Inteligencja nietechniczna	14	33	53	43
Inteligencja techniczna	0	46	54	37
Średnia kadra techniczna	6	32	61	83
Urzednicy, pracownicy administracji	10	40	50	245
Pracownicy handlu i usług	7	47	45	97
Robotnicy wykwalifikowani	7	45	47	310
Robotnicy niewykwalifikowani	9	45	46	139
Robotnicy rolni	10	42	47	19
<u>Ocena warunków materialnych</u>				
Złe	2	66	32	345
Przeciętne	7	34	59	528
Dobre	34	9	56	110
<u>Zagrożenie utratą pracy</u>				
Bardzo duże	7	56	37	149
Duże	5	48	47	321
Niewielkie	10	37	53	383
Żadne	13	28	59	129
<u>Deklaracja udziału w strajkach</u>				
Pewny	7	48	45	161
Możliwy	6	47	47	388
Mało prawdopodobny	10	38	52	191
Wykluczony	13	35	53	215

Tabela 2

w procentach

Charakterystyka i postawy badanych	Rozkład odpowiedzi na pytanie: <i>Czy na tle innych rodzin sytuacja Pana(i) rodziny jest:</i>			Liczba osób
	lepszta	taka sama	gorsza	
Ogółem	13	68	19	978
<u>Płeć</u>				
Mężczyźni	13	68	19	549
Kobiety	13	67	19	429
<u>Wiek</u>				
Do 29	12	72	15	265
30-39	13	66	20	362
40-49	12	68	20	209
50 i więcej lat	14	64	21	141
<u>Miejsce zamieszkania</u>				
Wieś	11	65	24	274
Miasto	14	69	17	704
<u>Wielkość miasta</u>				
Do 50 tys.	15	68	17	203
51-200	17	69	13	203
201 tys. i więcej mieszkańców	11	70	19	298
<u>Wykształcenie</u>				
Podstawowe	8	67	24	249
Zasadnicze zawodowe	13	66	21	284
Średnie	14	71	15	338
Wyższe	20	64	16	107
<u>Sektor zatrudnienia</u>				
Przemysł	12	69	18	358
Budownictwo	8	75	16	61
Inne materialne sektory	13	66	21	333
Nauka, oświata, kultura, służba zdrowia	17	62	21	148
Inne niematerialne sektory	13	77	10	78
<u>Grupa społeczno-zawodowa</u>				
Inteligencja nietechniczna	21	62	17	42
Inteligencja techniczna	27	57	16	37
Średnia kadra techniczna	16	67	17	82
Urzednicy, pracownicy administracji	12	73	14	244
Pracownicy handlu i usług	17	71	11	97
Robotnicy wykalifikowani	11	69	20	306
Robotnicy niewykalifikowani	5	62	33	139
Robotnicy rolni	10	63	26	19
<u>Ocena warunków materialnych</u>				
Złe	4	60	36	341
Przeciętne	10	79	11	526
Dobre	56	40	4	109
<u>Zagrożenie utratą pracy</u>				
Bardzo duże	14	63	24	147
Duże	9	70	21	319
Niewielkie	13	71	16	383
Żadne	21	61	17	126
<u>Deklaracja udziału w strajkach</u>				
Pewny	8	67	25	160
Możliwy	10	73	17	385
Miło prawdopodobny	12	65	24	190
Wykluczony	23	63	14	215

Tabela 3

w procentach

Charakterystyka i postawy badanych	Rozkład odpowiedzi na pytanie: <i>Jak Pan(i) uważa, czy za 5 lat będzie się Pan(i) żyło:</i>				Liczba osób
	tak samo jak obecnie	lepiej	gorzej	trudno powiedzieć	
Ogółem	13	35	12	39	985
<u>Płeć</u>					
Mężczyźni	13	35	13	39	552
Kobiety	14	35	11	39	433
<u>Wiek</u>					
Do 29	13	37	10	40	266
30-39	11	37	11	40	366
40-49	13	32	18	37	210
50 i więcej lat	18	28	13	41	142
<u>Miejsce zamieszkania</u>					
Wieś	10	34	11	44	279
Miasto	15	35	13	37	706
<u>Wielkość miasta</u>					
Do 50 tys.	13	37	16	33	203
51-200	11	37	12	41	204
201 tys. i więcej mieszkańców	19	32	11	38	299
<u>Wykształcenie</u>					
Podstawowe	15	31	13	40	251
Zasadnicze zawodowe	11	34	12	42	287
Średnie	13	38	14	35	338
Wyższe	16	36	6	42	109
<u>Sektor zatrudnienia</u>					
Przemysł	13	35	13	39	361
Budownictwo	18	33	11	38	61
Inne materialne sektory	12	33	12	42	334
Nauka, oświata, kultura, służba zdrowia	13	32	15	40	151
Inne niematerialne sektory	17	46	9	28	78
<u>Grupa społeczno-zawodowa</u>					
Inteligencja nietechniczna	14	53	5	28	43
Inteligencja techniczna	16	35	5	43	37
Średnia kadra techniczna	12	36	16	36	83
Urzędnicy, pracownicy administracji	15	33	13	38	245
Pracownicy handlu i usług	10	38	11	40	97
Robotnicy wykwalifikowani	12	36	12	40	310
Robotnicy niewykwalifikowani	14	25	16	45	139
Robotnicy rolni	10	42	16	32	19
<u>Ocena warunków materialnych</u>					
Złe	14	24	20	41	345
Przeciętne	12	39	9	41	528
Dobre	17	49	6	27	110
<u>Zagrożenie utratą pracy</u>					
Bardzo duże	15	27	16	42	149
Duże	15	31	15	40	321
Niewielkie	12	37	10	41	383
Żadne	13	47	10	29	129
<u>Deklaracje udziału w strajkach</u>					
Pewny	13	24	20	42	161
Możliwy	12	33	12	43	388
Nale prawdopodobny	14	35	11	40	191
Wykluczony	15	46	9	30	215

Tabela 4

w procentach

Charakterystyka i postawy badanych	Rozkład odpowiedzi na pytanie: Jak Pana(i) rodzina dała sobie radę finansowo w październiku?					Liczba osób
	wystarczyło, można było nawet zaoszczędzić	wystarczyło ledwo, ledwo	zabrakło, trzeba było pożyczyc	zabrakło, trzeba było sięgnąć do oszczędności	zabrakło, trzeba było sięgnąć do oszczędności	
Ogółem	16	58	17	6	2	984
<u>Płeć</u>						
Mężczyźni	16	60	16	5	2	551
Kobiety	15	56	18	7	3	433
<u>Wiek</u>						
Do 29	15	55	21	6	2	265
30-39	17	56	16	8	3	366
40-49	15	62	17	4	2	210
50 i więcej lat	15	66	13	3	3	142
<u>Miejsce zamieszkania</u>						
Wieś	13	55	20	7	3	279
Miasto	17	60	16	5	2	705
<u>Wielkość miasta</u>						
Do 50 tys.	15	62	16	4	2	202
51-200	21	51	19	6	2	204
201 tys. i więcej mieszkańców	15	64	14	5	2	299
<u>Wykształcenie</u>						
Podstawowe	12	62	17	4	4	251
Zasadnicze zawodowe	13	55	23	6	2	286
Średnie	18	59	14	7	2	338
Wyższe	25	58	11	5	2	109
<u>Miejsce pracy</u>						
Przemysł	12	60	18	6	2	360
Budownictwo	15	56	16	11	2	61
Inne materialne sektory	17	56	18	6	4	334
Nauka, oświata, kultura, służba zdrowia	18	61	15	4	1	151
Inne niematerialne sektory	18	60	14	6	1	78
<u>Grupa społeczno-zawodowa</u>						
Inteligencja nietechniczna	28	58	7	5	2	43
Inteligencja techniczna	24	68	3	5	0	37
Średnia kadra techniczna	18	54	16	11	0	83
Urzednicy, pracownicy administracji	16	60	16	6	2	245
Pracownicy handlu i usług	19	62	12	5	2	97
Robotnicy wykwalifikowani	13	58	20	6	3	310
Robotnicy niewykwalifikowani	12	54	26	3	4	138
Robotnicy rolni	0	74	21	5	0	19
<u>Ocena warunków materialnych</u>						
Złe	4	54	28	9	4	344
Przeciętne	13	67	13	5	2	528
Dobre	64	31	3	2	1	110
<u>Zagrożenie utratą pracy</u>						
Bardzo duże	15	49	21	7	6	149
Duże	10	62	20	7	2	321
Niewielkie	16	64	14	4	2	382
Żadne	32	46	15	5	2	129
<u>Deklaracje udziału w strajkach</u>						
Pewny	12	45	28	7	7	161
Możliwy	10	66	16	6	2	387
Mało prawdopodobny	19	60	15	4	2	191
Wykluczony	27	53	13	5	2	215

Tabela 5

w procentach

Charakterystyka i postawy badanych	Rozkład odpowiedzi na pytanie: <i>Czy w październiku Pana(i) rodzina była zmniejszona:</i>						
	kupować mniej żywności	kupować tańszą żywność	kupować mniej odzieży	ograniczać wydatki na kulturę	ograniczać korzystanie z samochodu	korzystać z oszczędności	podejmować dodatkową pracę
Ogółem	61	82	83	71	72	58	47
<u>Płeć</u>							
Mężczyźni	62	84	82	71	74	51	47
Kobiety	60	80	84	71	69	58	41
<u>Wiek</u>							
Do 29	66	82	81	74	76	53	47
30-39	58	83	83	69	67	61	54
40-49	63	83	83	70	72	59	37
50 i więcej lat	55	80	84	74	80	60	41
<u>Miejsce zamieszkania</u>							
Wieś	65	85	82	73	79	63	42
Miasto	59	81	83	71	70	57	48
<u>Wielkość miasta</u>							
Do 50 tys.	62	84	81	72	75	53	41
51-200	50	74	79	66	59	61	55
201 tys. i więcej mieszkańców	63	83	86	73	73	56	49
<u>Wykształcenie</u>							
Podstawowe	64	85	84	76	80	61	44
Zasadnicze zawodowe	70	88	86	76	76	66	50
Średnie	55	78	82	70	72	55	45
Wyższe	46	71	74	59	60	48	49
<u>Sektor zatrudnienia</u>							
Przemysł	61	84	85	72	75	60	50
Budownictwo	61	80	78	78	71	68	52
Inne materialne sektory	63	83	82	74	72	59	41
Nauka, oświata, kultura, służba zdrowia	54	76	84	65	64	56	50
Inne niematerialne sektory	63	82	77	65	72	46	43
<u>Grupa społeczno-zawodowa</u>							
Inteligencja nietechniczna	39	70	74	55	72	40	41
Inteligencja techniczna	49	70	72	67	58	42	63
Średnia kadra techniczna	54	77	77	71	69	57	51
Urzednicy, pracownicy administracji	56	80	85	70	70	61	44
Pracownicy handlu i usług	63	85	88	74	76	59	32
Robotnicy wykwalifikowani	63	84	83	75	77	62	50
Robotnicy niewykwalifikowani	77	92	84	76	78	64	52
Robotnicy rolni	63	89	84	100	0	55	36
<u>Ocena warunków materialnych</u>							
Złe	78	94	92	85	88	76	61
Przeciętne	56	82	84	72	76	58	42
Dobre	29	49	45	36	33	26	30
<u>Zagrożenie utratą pracy</u>							
Bardzo duże	72	88	88	79	72	76	58
Duże	67	88	87	76	77	64	51
Niewielkie	56	81	82	72	74	53	43
Żadne	44	61	65	52	54	43	37
<u>Deklaracje udziału w strajkach</u>							
Pewny	68	84	88	80	80	64	51
Możliwy	64	85	84	72	75	65	45
Mało prawdopodobny	62	84	82	72	76	59	51
Wykluczony	51	72	75	64	58	45	41

Uwaga. Zobacz przypisy przy tabeli 5 i 6.

Tabela 6

w procentach

Charakterystyka i postawy badanych	Rozkład odpowiedzi na pytanie: <i>Czy gromadzi Pan(i) oszczędności na książeczce, w postaci przedmiotów lub w gotówce:</i>		Liczba osób
	tak	nie	
Ogółem	28	72	984
<u>Płeć</u>			
Mężczyźni	28	72	552
Kobiety	28	72	432
<u>Wiek</u>			
Do 29	26	74	266
30-39	28	77	366
40-49	29	71	209
50 lat i więcej	29	71	142
<u>Miejsce zamieszkania</u>			
Wieś	21	79	279
Miasto	31	69	705
<u>Wielkość miasta</u>			
Do 50 tys.	27	73	202
51-200	34	66	204
201 tys. i więcej mieszkańców	31	69	299
<u>Wykształcenie</u>			
Podstawowe	23	77	250
Zasadnicze zawodowe	23	77	287
Średnie	32	68	338
Wyższe	39	61	109
<u>Sektor zatrudnienia</u>			
Przemysł	27	73	361
Budownictwo	26	74	61
Inne materialne sektory	26	74	334
Nauka, oświata, kultura, służba zdrowia	36	64	151
Inne niematerialne sektory	27	73	77
<u>Grupa społeczno-zawodowa</u>			
Inteligencja nietechniczna	46	53	43
Inteligencja techniczna	32	68	37
Średnia kadra techniczna	42	58	83
Urzednicy, pracownicy administracji	28	72	245
Pracownicy handlu i usług	24	76	96
Robotnicy wykwalifikowani	25	74	310
Robotnicy niewykwalifikowani	22	78	139
Robotnicy rolni	5	95	19
<u>Ocena warunków materialnych</u>			
Złe	18	82	344
Przeciętne	29	71	528
Dobre	56	44	110
<u>Zagrożenie utrata pracy</u>			
Bardzo duże	23	76	149
Duże	28	72	321
Niewielkie	25	75	382
Żadne	41	59	129
<u>Deklaracja udziału w strajkach</u>			
Pewny	19	81	161
Możliwy	26	74	387
Mało prawdopodobny	30	70	191
Wykluczony	36	64	215

Tabela 7

Charakterystyka i postawy badanych	w procentach				Liczba osób
	Rozkład odpowiedzi na pytanie: <i>Czy spodziewa się Pan(i) w najbliższym czasie podwyższenia w istotny sposób swoich zarobków?</i>				
	są na to realne szanse	jest to prawdopodobne	jest to mało prawdopodobne	to zupełnie nie możliwe	
Ogółem	9	26	49	14	982
<u>Płeć</u>					
Mężczyźni	9	26	49	16	549
Kobiety	10	26	50	12	433
<u>Wiek</u>					
Do 29	13	26	46	14	266
30-39	8	22	54	14	366
40-49	9	30	47	13	207
50 i więcej lat	7	32	46	17	142
<u>Miejsce zamieszkania</u>					
Wieś	6	27	53	14	278
Miasto	11	26	48	14	704
<u>Wielkość miasta</u>					
Do 50 tys.	14	22	43	19	203
51-200	11	25	51	12	204
201 tys. i więcej mieszkańców	8	29	49	13	297
<u>Wykształcenie</u>					
Podstawowe	7	27	52	13	250
Zasadnicze zawodowe	8	26	50	15	287
Średnie	9	25	50	15	337
Wyższe	17	29	41	13	108
<u>Sektor zatrudnienia</u>					
Przemysł	6	24	56	14	361
Budownictwo	5	28	47	18	60
Inne materialne sektory	7	27	50	16	332
Nauka, oświata, kultura, służba zdrowia	20	26	40	12	151
Inne niematerialne sektory	15	32	38	13	78
<u>Grupa społeczno-zawodowa</u>					
Inteligencja nietechniczna	26	30	33	12	43
Inteligencja techniczna	13	22	46	19	37
Średnia kadra techniczna	19	22	45	14	83
Urzędnicy, pracownicy administracji	8	26	47	17	244
Pracownicy handlu i usług	7	24	54	13	97
Robotnicy wykwalifikowani	7	27	50	15	309
Robotnicy niewykwalifikowani	7	27	55	10	138
Robotnicy rolni	0	21	68	10	19
<u>Ocena warunków materialnych</u>					
Złe	5	21	53	19	345
Przeciętne	10	28	50	11	526
Dobre	18	30	37	12	109
<u>Zagrożenie utratą pracy</u>					
Bardzo duże	7	19	45	28	149
Duże	6	24	54	16	320
Niewielkie	9	30	51	8	381
Żadne	19	29	39	13	129
<u>Deklaracja udziału w strajkach</u>					
Pewny	7	23	49	20	161
Możliwy	8	26	53	13	388
Mało prawdopodobny	8	27	54	10	191
Wykluczony	15	26	41	18	213

Tabela 8

w procentach

Charakterystyka i postawy badanych	Rozkład odpowiedzi na pytanie: <i>Jak Pan(i) ocenia swoje (rodziny) obecne warunki materialne?</i>			Liczba osób
	złe	przeciętne	dobrze	
Ogółem	35	54	11	983
<u>Płeć</u>				
Mężczyźni	38	52	10	551
Kobiety	32	56	12	432
<u>Wiek</u>				
Do 29	37	53	10	266
30-39	37	50	13	365
40-49	33	56	11	210
50 i więcej lat	30	63	8	142
<u>Miejsce zamieszkania</u>				
Wieś	38	53	9	279
Miasto	34	54	12	704
<u>Wielkość miasta</u>				
Do 50 tys.	36	49	14	202
51-200	28	58	14	204
201 tys. i więcej mieszkańców	37	54	10	298
<u>Wykształcenie</u>				
Podstawowe	41	52	7	251
Zasadnicze zawodowe	44	48	8	287
Średnie	29	57	14	336
Wyższe	16	62	22	109
<u>Sektor zatrudnienia</u>				
Przemysł	39	51	10	360
Budownictwo	33	57	10	61
Inne materialne sektory	33	54	12	334
Nauka, oświata, kultura, służba zdrowia	30	58	12	150
Inne niematerialne sektory	37	53	10	78
<u>Grupa społeczno-zawodowa</u>				
Inteligencja nietechniczna	19	60	21	43
Inteligencja techniczna	13	68	19	37
Średnia kadra techniczna	28	58	14	83
Urzednicy, pracownicy administracji	32	57	11	244
Pracownicy handlu i usług	29	57	14	97
Robotnicy wykwalifikowani	41	49	10	310
Robotnicy niewykwalifikowani	48	48	4	139
Robotnicy rolni	42	53	5	19
<u>Zagrożenie utratą pracy</u>				
Bardzo duże	52	37	11	149
Duże	40	54	6	319
Niewielkie	31	56	14	383
Żadne	18	64	18	129
<u>Deklaracja udziału w strajkach</u>				
Pewny	48	46	6	161
Możliwy	38	53	9	387
Mało prawdopodobny	31	57	12	190
Wykluczony	24	59	18	215

Tabela 9

w procentach

Charakterystyka i postawy badanych	Rozkład odpowiedzi na pytanie: <i>Czy uważa Pan(i), że rząd jest dobrze sorientowany w sytuacji materialnej ludności?</i>					Liczba osób
	zdecydowanie tak	raczej tak	raczej nie	zdecydowanie nie	trudno powiedzieć	
Ogółem	13	32	34	16	5	985
<u>Płeć</u>						
Mężczyźni	15	30	35	16	4	552
Kobiety	10	34	33	15	8	433
<u>Wiek</u>						
Do 29	13	33	33	15	6	266
30-39	12	33	35	16	4	366
40-49	13	33	34	16	4	210
50 i więcej lat	15	23	33	19	10	142
<u>Miejsce zamieszkania</u>						
Wieś	11	32	32	20	5	279
Miasto	13	32	35	14	5	706
<u>Wielkość miasta</u>						
Do 50 tys.	15	33	30	16	6	203
51-200	16	29	41	10	4	204
201 tys. i więcej mieszkańców	10	33	35	16	6	299
<u>Wykształcenie</u>						
Podstawowe	12	25	35	22	5	251
Zasadnicze zawodowe	9	31	40	15	5	287
Średnie	14	34	30	14	7	338
Wyższe	18	41	28	8	4	109
<u>Sektor zatrudnienia</u>						
Przemysł	12	28	36	18	5	361
Budownictwo	11	34	39	11	3	61
Inne materialne sektory	12	33	34	16	4	334
Nauka, oświata, kultura, służba zdrowia	13	39	27	11	9	151
Inne niematerialne sektory	18	27	36	15	4	78
<u>Grupa społeczno-zawodowa</u>						
Inteligencja nietechniczna	21	46	19	9	5	43
Inteligencja techniczna	16	43	32	5	3	37
Średnia kadra techniczna	16	34	31	8	11	83
Urzednicy, pracownicy administracji	12	34	35	13	6	245
Pracownicy handlu i usług	12	32	31	22	3	97
Robotnicy wykwalifikowani	11	28	38	19	3	310
Robotnicy niewykwalifikowani	12	27	32	21	9	139
Robotnicy rolni	10	37	37	16	0	19
<u>Ocena warunków materialnych</u>						
Złe	11	29	35	20	5	345
Przeciętne	13	32	33	15	6	528
Dobre	14	39	34	10	3	110
<u>Zagrożenie utratą pracy</u>						
Bardzo duże	15	29	28	21	6	149
Duże	11	31	34	20	4	321
Niewielkie	12	31	38	12	6	383
Żadne	15	39	29	12	5	129
<u>Deklaracja udziału w strajkach</u>						
Pewny	14	21	37	22	6	161
Możliwy	10	30	38	17	5	388
Mało prawdopodobny	12	39	31	14	5	191
Wykluczony	18	36	28	12	6	215